

**Національний університет «Києво-Могилянська академія»**

**Факультет правничих наук**

**Києво-Могилянська школа врядування**

**імені Андрія Мелешевича**

2021/2022 навч. рік

М.О. Очеретяна

### **Аналітична записка**

Низький рівень обізнаності серед представників/ць креативних індустрій про правові аспекти інтелектуальної власності та шляхи захисту авторських прав.

### **Анотація**

**Замовник:** Департамент розвитку сфери інтелектуальної власності та інформаційної політики (Міністерство економіки України).

**Мета вирішення проблеми:** створити рівні умови для доступу до правничої освіти у сфері інтелектуальної власності для представників/ць креативних індустрій.

**Рекомендований варіант політики:** (Зміна навчальних програм для студентів творчих спеціальностей)

**Відхилені варіанти політики:** (Збереження чинної політики; Розробити національну комунікаційну кампанію про авторські права та інтелектуальну власність)

Ця Аналітична записка – результат нашої власної роботи. Її було написано без свідомого відтворення (частково або повністю) оприлюднених результатів інтелектуальної праці, створених іншими особами, без належного посилання на них. Ми даємо згоду на перевірку цієї Аналітичної записки на академічний плагіат та її безоплатне використання в повному обсязі або частково в навчальних цілях.

М. О. Очеретяна

Київ – 2022

## **1. Формулювання проблеми політики придатної до аналізу**

**1.1 Формулювання проблеми для аналізу:** низький рівень обізнаності серед представників/ць креативних індустрій про правові аспекти інтелектуальної власності та шляхи захисту авторських прав.

**1.2 Замовником аналізу:** Департамент розвитку сфери інтелектуальної власності та інформаційної політики (Міністерство економіки України).

### **1.3 Симптоми проблеми**

Проблема охоплює всю територію міста Києва і особливо так звані «спальні райони», в яких давно не проводились ремонтні роботи та околиці міста. Дана проблема торкається чітко визначених верств населення різного віку та статті: батьків з малими дітьми (в тому числі з калясками), літніх людей, людей з інвалідністю (особливо тих, що не можуть пересуватись без додаткових допоміжних засобів) (соціальне середовище), глибоко пов'язана з підходом до планування та реалізації проєктів (фізичне середовище), а також до виділення та розподілу коштів з державного та міського бюджетів (економічне середовище). Креативні індустрії та креативна економіка завжди були у фокусі уваги. Крім прямого значення для розвитку творчого потенціалу населення, важливе місце займає й вплив на економіку країни та привабливість для інвестицій.

З іншого боку, досить обмеженою є сфера знань щодо економічної ролі КІ та їх впливу на розвиток інших секторів економіки. Креативні індустрії (КІ) України включають візуальне мистецтво, сценічне мистецтво, видавничу діяльність, дизайн, моду, ІТ, аудіовізуальне мистецтво, архітектуру, рекламу, бібліотеки, архіви та музеї, народні художні промисли. Валова додана вартість (ВДВ), зайнятість та кількість суб'єктів господарювання креативних індустрій України зростають швидкими темпами. У 2018 році ВДВ креативних індустрій склала 97 млрд гривень (3,9% загальної доданої вартості, а в 2019 році вона вже склала 117,2 млрд гривень (3,95% загальної доданої вартості)<sup>1</sup>. В Україні

---

<sup>1</sup> Креативні індустрії: вплив на розвиток економіки України. Режим доступу: KSE-Trade-Kreativni-industriyi-Zvit.pdf

багата на талановитих громадян, які підкорюють висоти та здобувають перемоги на міжнародних конкурсах та бієнале, проте результати соціологічного дослідження та загальний зріз ситуації навколо правового регулювання інтелектуальної власності в Україні показує, що представники/ці креативних індустрій, часто навіть не звертають увагу на юридичні нюанси, пов'язані з їх роботою, а споживачі, не маючи базового розуміння про те, що таке авторські права, вдаються до їх порушень.

Авторські права для представників/ць креативних індустрій є дуже важливими, адже дають змогу отримувати прибуток за продаж, використання та розповсюдження творів, а також є інструментом, за допомогою якого можна зафіксувати за собою право на художній виріб чи ілюстрацію.

На жаль, низький рівень правової грамотності, складно прописані закони, та, відповідно, низька обізнаність у можливих шляхах захисту об'єктів інтелектуальної власності призводить до розповсюдження плагіату, підвищення рівня недоброчесності в суспільстві, повній чи частковій ізоляції України на міжнародній арені креативних індустрій, а також повторюваному порушенню прав авторів.

Відповідно до результатів соціологічного дослідження «Статистичний портрет молоді художників/ці», художників/ць, які є абсолютно обізнаними у питанні авторського права 6% проти 11% тих, хто абсолютно не обізнаний. Близько третини (35%) скоріше обізнані, аніж ні, і найбільшу категорію становлять ті, хто відповів, що скоріше не обізнані, аніж обізнані (44%). Загалом 41% мають той чи інший ступінь обізнаності, а більше половини, 55%, вважають себе скоріше або абсолютно необізнаними.<sup>2</sup>

Результати цього дослідження свідчать про наявність проблеми та прогалин у формальній освіті (у державних навчальних закладах та закладах, що отримали відповідну акредитацію), які варто заповнити. Додатково проаналізувавши для цілей цієї роботи навчальні плани за іншими

---

<sup>2</sup> Аналітичний звіт "Статистичний портрет молоді художників/ці" [Електронний ресурс]. – 2021. – Режим доступу до ресурсу: [https://cedos.org.ua/wp-content/uploads/zvit-statystychnyj-portret-molodo\\_yi-hudozhny\\_czi.pdf](https://cedos.org.ua/wp-content/uploads/zvit-statystychnyj-portret-molodo_yi-hudozhny_czi.pdf).

спеціальностями (режисура, івент-менеджмент, музична справа, дизайн) таких університетів, як: Київський національний університет культури та мистецтв, Київський університет культури, Київський національний університет театру, кіно і телебачення ім. Карпенка-Карого, можемо презюмувати, що у студентів творчих спеціальностей теж за аналогією є низький рівень обізнаності стосовно авторського права та інтелектуальної власності, оскільки жодна програма не містила інформації про модуль чи окремий курс з права.

Проблема зумовлена різними причинами, зокрема:

- невідповідний рівень освіти у художніх школах, закладах вищої та професійно-технічної освіти.
- відсутність національних просвітницьких кампаній, спрямованих для збільшення рівня обізнаності про потенційні ризики внаслідок порушення авторських прав.
- толеруванням плагіату та списування серед студентів.
- недовірою до судової системи та правоохоронних органів, що впливає на частоту звернень за захистом саме до цих інституцій.
- складністю доступу до легітимного контенту для споживачів.

#### **1.4 Аналіз середовища/масштабу проблеми:**

Територіально проблема охоплює всю Україну та всі вікові категорії представників/ць креативних індустрій, як самозайняті, так і офіційно працевлаштовані. Відповідно до результатів вищезгаданого дослідження, проблема актуальна і має запит на вирішення від мистецької спільноти. Ця проблема впливає на більшу проблемну ситуацію - порушення авторських прав в інших сферах в Україні. Так, у Міжнародному індексі інтелектуальної власності Торгової палати США, у 2020 році Україна отримала 19,83 балів (зі 50 максимально можливих) і посіла 38 місце серед 53 розглянутих країн.<sup>3</sup>

**1.5 Новизна:** проблема не нова, адже питання захисту інтелектуальної власності та прозорого функціонування державних інституцій, покликаних

---

<sup>3</sup> с. 243-244, Art of The Possible. U.S. Chamber International IP Index (Eighth Edition | 2020) – Washington: The U.S. Chamber of Commerce’s Global Innovation Policy Center, 2020. – 278 с

контролювати та заохочувати до розвитку креативних сфер стоїть на порядку денному вже досить давно. Актуалізувалися ж ці питання, коли Україна висловила бажання вступити до Європейського Союзу, однією з вимог якого є гармонізація сфери інтелектуальної власності відповідно до Директиви Європейського Парламенту і Ради 2001/29.

## **1.6 Законодавча та інституційна база реалізації чинної політики**

1.6.1. До законодавчої бази відноситься: Конституція України; закони України "Про авторське право і суміжні права", "Про охорону прав на знаки товарів і послуг", "Про охорону прав на промислові зразки", "Про охорону прав на винаходи і корисні моделі", Цивільний кодекс України. Крім того, використовуються міжнародні договори у сфері інтелектуальної власності, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України. Зокрема, до таких відноситься: Бернська конвенція про охорону літературних і художніх творів, Всесвітня конвенція про авторське право, Міжнародна конвенція про охорону інтересів виконавців, виробників фонограм і організацій мовлення, Конвенція про охорону інтересів виробників фонограм від незаконного відтворення їхніх фонограм, Договір Всесвітньої організації інтелектуальної власності про виконання і фонограми.

1.6.2. Інституції, що формують та реалізують чинну політику у сфері, де помічено проблему:

- 1) Верховна Рада України – єдиний орган законодавчої влади в Україні. Повноваження: внесення змін до Конституції України та прийняття законів. Комітет Верховної Ради України з питань науки та освіти готує законопроекти, розглядає проекти Законів України та виконує контрольні функції у відповідних сферах відання;
- 2) Кабінет Міністрів України;
- 3) Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України - наразі до компетенції Мінекономіки (окрім здійснення моніторингу та оцінки роботи державних установ у сфері ІВ) також входить забезпечення державної реєстрації об'єктів ІВ, реєстрації передачі виключних майнових

прав на об'єкти ІВ, яким надана охорона на території України, організація ведення державних реєстрів об'єктів ІВ та видачі охоронних документів правовласникам, організація інформаційної та видавничої діяльності у сфері ІВ, атестація патентних повірених і забезпечення обігу контрольних марок. Окрім того, Мінекономіки відповідає за організацію розгляду заяв про визнання знаків для товарів та послуг добре відомими та розгляду заперечень заявників проти рішень про відмову у наданні правової охорони об'єктам ІВ через Апеляційну палату. Мінекономіки також є відповідальним за дотримання законодавства у цій сфері.

Окремі функції Мінекономіки стосуються охорони авторських та суміжних прав. Перелік повноважень Мінекономіки у сфері авторського права і суміжних прав стосується, перш за все, здійснення формування та реалізації державної політики у цій сфері; здійснення державної реєстрації та ведення державного реєстру авторського права автора на твір, а також договорів, що стосуються права автора на твір; видача свідоцтв про реєстрацію авторського права на твір; здійснення публікацій в офіційному бюлетені з питань охорони авторського права і суміжних прав; здійснення державного нагляду у сфері колективного правління майновими авторськими і суміжними правами шляхом реєстрації та акредитації організацій колективного управління, застосування санкцій до організацій колективного управління; надання методичних рекомендацій асоціаціям користувачів та організаціям колективного управління тощо.

4) Міністерство освіти і науки України, що забезпечує проведення політики у освітній сфері, а також Міністерство юстиції України, що забезпечує виконання національної програми правової освіти населення.

5) Національне агентство з питань запобігання та протидії корупції (Офіс розбудови доброчесності НАЗК), одним із напрямків якого є просвітницька робота у сфері інтелектуальної власності та авторських прав.

б) Національна поліція України.

7) Інші органи державного управління, що формують і реалізують державну політику у цій сфері, відповідні структурні підрозділи обласних, міських державних адміністрацій.

### **1.7. Чинники середовища, що формують контекст проблеми.**

**Економічне середовище** - має значний вплив на вказану проблему. Рівень добросовісного використання результатів творчого процесу пов'язаний із рівнем фінансової забезпеченості населення - наявний низький попит на легальне використання об'єктів інтелектуальної власності на внутрішньому ринку. Сприятливе середовище для розвитку креативних індустрій забезпечить гарні інвестиції.

**Соціальне середовище** - неналежна увага суспільства до механізмів захисту авторського права, та й в цілому існуванню майнових та немайнових прав на інтелектуальну власність є наслідком та спадком радянської влади на теренах України, де був ліквідований інститут приватної власності і поширений інститут "колективної власності"<sup>4</sup>. Соціальне середовище має великий вплив на вказану проблему. Проблема пов'язане із зміною культури та законодавчим регулюванням, щоб зробити плагіат, незаконне використання та піратство неприйнятним у суспільстві та таким, що несе за собою відповідальність.

**Політичне середовище** - має значний вплив на проблему. Оскільки з'являються нові форми та продукти на перетині творчості та нових технологій, органи законодавчої та виконавчої влади повинні сприяти офіційному закріпленню практик регулювання відносин між творцями та споживачами. Політичні партії у своїх програмах закріпили прагнення до розвитку креативних індустрій та захисту інтелектуальної власності в Україні. Так, особливу увагу варто звернути на прийнятий законопроект № 5643, яким посилено відповідальність за порушення авторського права та суміжних прав, а також № 5552-1, яким фактично задекларовано реформу авторського права

---

<sup>4</sup> Авторське право VS медіа: як реформа авторського права вплине на медіа [Електронний ресурс]. – 2021. – Режим доступу до ресурсу: <https://cedem.org.ua/analytics/avtorske-pravo-reforma/>.

та суміжних прав в Україні. Зокрема, законопроект № 5552-1 підтримала більшість депутатів Верховної Ради України та жоден не проголосував проти. Так, 1 липня 2021 року 240 депутатів від партії "Слуга народу", 20 депутатів від партії "Європейська солідарність", 13 депутатів від партії "Платформа за життя та мир", 1 депутат від партії Всеукраїнське об'єднання "Батьківщина", 11 депутатів від партії "За майбутнє", 1 депутат від політичної партії "Голос", 12 депутатів від депутатської групи "Відновлення України", 12 депутатів від депутатської групи "Довіра" та 11 позафракційних депутатів підтримали вказаний законопроект та прийняли його за основу. З іншого боку, станом на грудень 2022 року міністром освіти та науки України є Сергій Шкарлет, який сам неодноразово публічно заявляв про неактуальність проблеми захисту авторського права, що може стати на перешкоді адміністративної та політичної здійсненності політики.

### **1.7 Корисний досвід:**

Якщо говорити про забезпечення доступу до базової правничої освіти для представників/ць креативних індустрій, то, наприклад, можна розглянути європейський досвід Хорватії, Кіпру, Берліну та Чехії у освітньому підході до включення окремого навчального блоку чи курсу про авторські права для здобувачів освіти у сфері мистецтва. Так, у цих країнах просвіта про право інтелектуальної власності є пріоритетною та її компоненти включені на всіх рівнях. У Швеції навчальна програма мистецької освіти спрямована на розвиток усвідомлення правових та етичних питань щодо авторського права у культурному самовираженні та комунікаціях. Якщо говорити про професійно-технічну освіту, то можна використати досвід Хорватії, де у навчальній програмі є обов'язковий предмет - підприємництво, що інтегрує освіту в галузі інтелектуальної власності. Предмет спрямований на розвиток творчих здібностей студентів з наголосом на правові та економічні особливості франчайзингу, патентів та ліцензування.



Окрім інтеграції юридичної освіти в освітні програми, також у цьому самому звіті<sup>5</sup> відзначається позитивна практика у співпраці між зацікавленими сторонами (стейкхолдерами) та міністерствами освіти чи культури.

Хоч у звіті і зазначається, що освітні блоки про авторські права включені не у всіх країнах та не на всіх рівнях освіти, все ж, можна зробити висновок, що інтеграція правової освіти у навчальні програми за творчими спеціальностями позитивно впливає як на здобувачів освіти, так і згодом на економіку країни.

## **2. Підстави для державного втручання**

Проблема забезпечення рівного доступу до освіти може бути вирішена лиш за допомогою державного втручання, зокрема й через пріоритетність вирішення питання із захистом інтелектуальної власності та реформи сфери авторського права для держави.

## **3. Консультації**

**3.1 Організовані зацікавлені групи:** Укрпатент, Державна організація «Українське агентство з авторських і суміжних прав» (УААСП), Громадська спілка «Асоціації креативних індустрій України», міжнародні організації, «Державне агентство України з питань кіно», «Український культурний фонд» та «Український інститут книги», Відомство інтелектуальної власності Європейського Союзу, бізнес, народні майстри та ремісники.

- цільова група: креатори; народні майстри та ремісники; бізнес-спільнота; споживачі; Укрпатент, Міністерство освіти і науки.
- група непрямого впливу: змі; міжнародні організації; громадські організації.
- група потенційного впливу: державна митна служба; судова система; Національна асоціація патентних повірених України.

---

<sup>5</sup> . с. 55, Intellectual property and education in Europe: study on IP education in school curricula in the EU member states with additional international comparisons [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://euipo.europa.eu/ohimportal/documents/11370/80606/IP+and+Education+final+report+September+2015>.

- група з вагомим авторитетом: Відомство інтелектуальної власності Європейського Союзу; Європейське патентне відомство; Торгово-промислова палата.
- експерти: окремі експерти та юристи, що були та є залученими до реформування сфери інтелектуальної власності в Україні.
- групи, які виявляють інтерес: CEDOS, центри проведення соціологічних досліджень; іноземні компанії з реєстрації авторських прав та розподілу роялті (зокрема з США та ЄС).

### **3.2. Заінтересовані органи влади:**

- Міністерство культури України – у 2016 році було створено новий структурний підрозділ – відділ проблем розвитку культурних і креативних індустрій. Активно адвокує питання розвитку креативних індустрій та захисту прав інтелектуальної власності на різних фестивалях, серед представників спільноти. Вирішення проблеми підтримує.
- Міністерство освіти та науки України - головний орган у системі ЦОВВ, що формує та реалізує державну політику у сферах науки, наукової діяльності – підтримує.
- Міністерство юстиції України - одним із завдань якого є правова освіта та просвіта громадян - підтримує вирішення проблеми.

### **3.3. Ставлення громадськості**

- Громадська спілка «Асоціації креативних індустрій України» - неприбуткова організація, яка створює продукти та надає послуги, що спрямовані на розвиток креативних індустрій в Україні та популяризацію українських креаторів на міжнародних ринках. У 2020 році підписали Меморандум з Укрпатентом, зокрема, спрямований на удосконалення законодавчої бази, освіти та просвіти українського суспільства щодо прав

інтелектуальної власності та креативних індустрійб. Підтримує вирішення проблеми.

- Асоціація правників України - загалом підтримує вирішення проблеми, оскільки підвищення рівня юридичної грамотності населення, а також захист прав - один з пріоритетних напрямків діяльності асоціації.
- Міжнародні організації, зокрема Програма USAID «Конкурентоспроможна економіка України» - підтримує вирішення проблеми, оскільки її діяльність спрямована на розвиток підприємництва в Україні, зокрема і у сфері креативних індустрій. Розвиток різних проектів та фестивалів, зокрема за сприяння міжнародних партнерів, вказує на тенденцію зацікавленості громадського сектору до вирішення проблеми.
- Ставлення пересічних громадян - нейтральне, або більше негативне, не усвідомлюють проблеми. Питання систематичних порушень авторського права давно висить в повітрі, а навіть за наявності ресурсів для самоосвіти, вкрай рідко їх використовують.

#### **4. Опис обмежень**

- Фінансовий ресурс - перерозподіл бюджету на потреби забезпечення суверенітету країни.
- Організаційний ресурс - розв'язання проблеми стосується багатьох сфер життя та передбачає залученість декількох органів державної влади.
- Ресурс довіри – реформа сфери інтелектуальної власності триває вже декілька років, а значних результатів відповідно до міжнародних рейтингів та зменшення випадків порушення авторських та суміжних прав не фіксується. Відповідно втрачається довіра до органів державної влади, залучених до реалізації політики.

---

<sup>6</sup> Підписано меморандум про співпрацю між укрпатентом та асоціацією креативних індустрій України [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://ukrpatent.org/uk/news/main/memorandum-27082020>.

## **5. Моделювання проблеми**

**5.1 Мета вирішення проблеми:** створити рівні умови для доступу до правничої освіти у сфері інтелектуальної власності для представників/ць креативних індустрій.

### **5.2 Очікувані результати:**

#### **Короткостроково:**

- запровадження правничої освіти для студентів творчих спеціальностей.
- студенти творчих спеціальностей проходять навчальну програму з правничої освіти.
- Поширення тренду інформаційних кампаній з питань захисту прав інтелектуальної власності, адресовані креативному сектору, бізнес-асоціаціям, підприємствам та громадськості.

#### **Середньостроково та довгостроково:**

- Кількість випадків порушень авторських прав зменшується.
  - Пожвавлення інноваційної та креативної діяльності населення.
- Сприятливий інвестиційний клімат для розвитку креативних індустрій.

### **5.3 Перелік показників результативності**

- Кількість закладів освіти, що запровадили правничу освіту для студентів творчих спеціальностей.
- Відсоток випускників творчих спеціальностей, що пройшли навчальну програму з правничої освіти.
- Відсоток обізнаних представників креативного сектору, бізнесу та громадськості про авторське право та інтелектуальну власність (відповідно до результатів нового соціологічного дослідження)

### **5.4 Перелік цільових індикаторів**

- 116 закладів освіти зі 144, які надають освітні послуги для креативних індустрій (напрямок: культура та мистецтво)<sup>7</sup>, запровадили елементи правничої освіти у своїх навчальних програмах.

---

<sup>7</sup> Режим доступу до джерела: <https://osvita.ua/vnz/guide/search-17-0-0-56-125.html>

- Не менш ніж 70% випускників творчих спеціальностей, що пройшли навчальну програму з правничої освіти.
- Не менш ніж 60% обізнаних представників креативного сектору, бізнесу та громадськості про авторське право та інтелектуальну власність (відповідно до результатів нового соціологічного дослідження).

## **6. Формулювання варіантів політики**

### **6.1 Варіант 1. Збереження чинної політики:**

#### *Опис інструментів чинної політики*

- Наразі питанням захисту прав інтелектуальної власності в основному займається державне підприємство Укрпатент, зокрема Національний орган інтелектуальної власності, що є у підпорядкуванні Укрпатенту.
- Політика у сфері інтелектуальної власності наразі спрямована більше на підтримку бізнесу та підприємництва, а не на освіту (просвіту) та захист авторських прав креаторів.

#### *Потенційні переваги:*

- Цей варіант легко виконується, є не затратним, адже не потребує додаткового фінансування та залучення додаткових ресурсів
- Вже сформовані відносини між гравцями на ринку креативних індустрій.

#### *Потенційні недоліки:*

- Є нарікання від стейкхолдерів про корупційні правопорушення в управлінській структурі органу.
- Зниження інвестицій та довіри серед донорів, та міжнародних партнерів, зокрема і з ЄС та США.
- Не вирішує проблему, адже не має відповідних повноважень та ресурсу довіри.

## **6.2 Варіант 2. Розробити національну комунікаційну кампанію про авторські права та інтелектуальну власність**

*Основні заходи політики по реалізації варіанту:*

- Розробка національної комунікаційної кампанії про авторські права та інтелектуальну власність у співпраці з Національним офісом інтелектуальної власності, Міністерством цифрової трансформації та Міністерством освіти та науки України, що буде імплементована у закладах середньої та вищої освіти, а також доступна онлайн.
- Міжгалузеве співробітництво різних акторів політики та залучення донорів.
- Проведення перемовин з місцевою владою територіальних громад для реалізації програми на місцях.
- Розробити план моніторингу та оцінки стосовно реалізації та виконання комунікаційної програми, використання коштів.
- Залучитися підтримкою донорів та розробити план адвокації.

*Потенційні недоліки даного варіанту політики:*

- Багат шаровість, міжгалузевість та складність в реалізації та відслідковуванні результатів впровадження політики.
- Витіснення даного варіанту політики іншими схожими кампаніями, що пропонує ринок послуг.
- Ймовірність «одноразового» ефекту, відповідно до якого кампанію буде розроблено, але вона не буде стійкою (sustainable) та доступною для тривалого використання.

*Потенційні переваги даного варіанту політики:*

- Можливість забезпечити доступом просвітницьких матеріалів студентів з віддалених міст та селищ за допомогою онлайн-компоненту.
- Доступ для всіх громадян України за рахунок співпраці з Дія - порталом державних послуг, який все частіше використовується громадянами.

- Підвищення іміджу Національного офісу інтелектуальної власності за рахунок готового продукту високої якості, що забезпечується за підтримки міжнародних донорів.
- Швидкість виготовлення готового продукту політики – освітньої програми.

### **6.3 Варіант 3. Зміна навчальних програм для студентів творчих спеціальностей**

*Основні заходи політики по реалізації варіанту:*

- внесення змін до стандартів вищої освіти для творчих спеціальностей з додаванням компетентностей в галузі права інтелектуальної власності, авторських та суміжних прав.
- розроблення навчальних програм для закладів вищої та професійно-технічної освіти.
- Проведення консультацій МОН з представниками креативних індустрій, представниками студентського самоврядування, міжнародних партнерів з Відомства інтелектуальної власності Європейського Союзу, Торгово-промислової палати, громадським сектором.
- Затвердження нових навчальних програм відповідно до оновлених стандартів у закладах вищої та професійно-технічної освіти.
- Викладання оновлених програм у закладах вищої та професійно-технічної освіти.

*Потенційні недоліки даного варіанту політики:*

- Тривале очікування та наявна бюрократична складова внесення змін до вже затверджених стандартів.
- Неврахування інтересів всіх стейкхолдерів.
- Зовнішні ризики (війна, проблеми дистанційного навчання, відсутність фінансування), які можуть вплинути на втілення політики.
- Внутрішні ризики – ветування реалізації політики Міністерством освіти та науки.

*Потенційні переваги даного варіанту політики:*

- Позитивне схвалення громадськістю та представниками сектору креативних індустрій.
- Обов'язковість виконання для здобувачів освіти, що в свою чергу є гарантією того, що студенти творчих спеціальностей прослухають відповідний навчальний матеріал.
- Легкість відслідковування ефективності та результативності впровадженої політики.
- Забезпечення рівного доступу для здобувачів освіти.
- Гармонізація освіти у сфері інтелектуальної власності відповідно до рекомендацій та директив ЄС.

## **7. Порівняння варіантів політики**

**Задля порівняння складемо таблицю по 5 критеріях:**

Критерії	Варіант 1	Варіант 2	Варіант 3
Результативність	1	2	3
Ефективність	2	1	3
Справедливість	1	2	3
Політична здійсненність	3	2	1
Адміністративна здійсненність	3	1	2
Сумарна оцінка	10	8	12

## **8. Рекомендації й реалізація**

**8.1 Рекомендований варіант політики:** за результатами порівняльного аналізу рекомендується обрати варіант 3, адже попри недоліки у вигляді політичної здійсненності (з чинним міністром освіти та науки України),



середньо та довгострокові результати можуть значно перевершити два інші варіанти політики.

## **8.2 Реалізація політики**

Результативно вирішити проблему можна шляхом об'єднання дій влади та залучення експертів до розробки принципів, стандартів та планів навчальних програм для університетів та закладів професійно-технічної освіти, що надають освітні послуги за творчими напрямками. Наразі у мистецькій та креативній спільноті відчувається запит на комунікацію з органами законодавчої та виконавчої влади, оскільки лише шляхом комунікації та взаємодії можна дійти розуміння і спільного бачення. Розроблення та імплементації навчальної програми із захисту авторського права допоможе представникам/цям креативних індустрій зрозуміти механізми захисту та вирішення спорів, способи реєстрації прав, а для споживачів це стане цінним ресурсом для освіти про належне використання та наслідки у разі порушення прав. До розробки програми рекомендовано залучати зацікавлені групи, представників асоціацій та профспілок, аби охопити всі інтереси. При реалізації політики доцільно фіксувати кількість інститукцій, що запровадили зміни на місцях, кількість людей, які взяли участь у освітній програмі, а також фіксувати результат шляхом проведення внутрішніх зрізів знань, та зовнішніх соціологічних опитувань та опитувань фокус груп.

### **Задля реалізації даної політики необхідно:**

Міністерству освіти і науки України:

- Видати наказ "Про внесення змін до деяких стандартів вищої освіти" для творчих спеціальностей з додаванням компетентностей в галузі права інтелектуальної власності, авторських та суміжних прав.
- провести консультації з представниками креативних індустрій, представниками студентського самоврядування, міжнародних партнерів з Відомства інтелектуальної власності Європейського Союзу, Торгово-

промислової палати, громадським сектором щодо шляхів забезпечення рівним доступом до базової правничої освіти у галузі інтелектуальної власності.

- затвердити нові навчальні програм відповідно до оновлених стандартів у закладах вищої та професійно-технічної освіти.
- Надати методичні рекомендації щодо розроблення стандартів вищої освіти, затверджених наказом Міністерства освіти і науки України.

Департаменту розвитку сфери інтелектуальної власності та інформаційної політики:

- Інформувати про важливість реформи авторського права та забезпечення належного та легального використання об'єктів інтелектуальної власності для широкого загалу.
- Провести перемовини з представниками європейського відомства з інтелектуальної власності та підписати партнерську угоду про співпрацю для втілення політики.

### **8.3. Створення підтримки рекомендованому варіанту**

Під час реалізації рекомендованого варіанту політики пропонується зробити наступне, аби залучитися підтримкою:

- Провести брифінг за участі студентства, представників креативного сектору та представників МОН, Мінекономіки та НАБУ задля інформування громадськості про важливість дотримання авторських прав та поваги до інтелектуальної власності загалом, та творчого сектору зокрема.
- Прокомунікувати про доцільність вирішення проблеми, адже це має значний вплив для євроінтеграції України.
- Забезпечити залучення іноземних партнерів, тренерів та експертів для культурно-просвітницького обміну досвідом впровадження правничої освіти для студентів творчих спеціальностей.

### **8.3.2. Ключові повідомлення**

- Легальне використання інтелектуальної власності = суспільство, що поважає.
- Креативні індустрії в Україні повинні отримувати прибуток від своєї творчої діяльності, а не втрачати його.
- Захист та повага до прав – майбутнє України в ЄС.

### **8.3.3. Групи інтересів, на які вплине реалізація політики**

Основна цільова група, на яку розрахована реалізація політики, - представники/ці креативних індустрій, до яких відносяться як теперішнє студентство, так і практики, самозайняті особи та ремісники. До креативних індустрій належать такі види діяльності: візуальне, сценічне, аудіальне, аудіовізуальне мистецтво; дизайн; література і видавнича діяльність; нові медіа та ІТ; архітектура й урбаністика; реклама, маркетинг і PR; бібліотеки, архіви та музеї; народні художні промисли. Реалізація запропонованої політики отримає найбільшу підтримку серед цієї групи, адже є пряма кореляція між зацікавленням та використанням отриманих знань на практиці.

Інша група, на яку вплине реалізація політики, - представники освітніх закладів, які будуть забезпечувати надання освітніх послуг відповідно до оновлених стандартів. Тут може спостерігатися спротив, який можна побороти шляхом залучення міжнародних партнерів, наданням достатньої самостійності та незалежності у впровадженні навчальної програми, а також ресурсною підтримкою.

Також варто взяти до уваги групи непрямого впливу (змі; міжнародні організації; громадські організації) та групи потенційного впливу (Державна митна служба України; судова система; правоохоронна система), які в перспективі можуть стикнутися з середньостроковими результатами впровадженої політики. (на порушення авторських прав часто не звертають

уваги, а якщо говорити про великих гравців, то ця ніша була і є непрозорою та інколи корумпованою).

#### **8.3.4. Методи та способи інформування**

Так як реформа авторського права, та й загалом сфери інтелектуальної власності вже давно на порядку денному в Україні, то поширення будь-якої дотичної просвітницької інформації вже буде значною перевагою.

Для основної цільової групи можна використати прийоми прямої комунікації на виставках, конкурсах, бієнале та інших перформативних заходах, організованих за підтримки Міністерства культури України, Міністерства освіти України, Міністерства економіки України. Заохочувати креативну молодь робити дослідження та співпрацювати з дослідницькими центрами в Україні та закордоном, аби ділитися знаннями та розвивати напрям добросесного використання в Україні.

Про зміну стандартів вищої освіти варто комунікувати також напряду із освітніми установами. Можна також використати ресурс медіа та створити комунікаційну кампанію спрямовану на інформування абітурієнтів, студентів, та випускників про можливість отримати знання про авторські та суміжні права, щоб ефективно використовувати креативні навички в майбутньому.

**8.3.5. Фінансове забезпечення:** державний бюджет України, міжнародне співробітництво через донорські проекти та міжнародні програми з розвитку креативних індустрій.

#### **8.4. Оцінювання реалізації**

Цілі оцінювання: Перевірити зв'язок між визначеними завданнями та очікуваними результатами впровадження змін до навчальних програм для студентів творчих спеціальностей. Відповідні питання будуть поставлені для проведення оцінювання:

- Який відсоток представників творчих спеціальностей пройде навчання?
- Чи співпадають заплановані результати з очікуваними?

- Чи вплине отримання освітніх послуг на підвищення рівня правової обізнаності щодо питань інтелектуальної власності?

Оцінювання планується провести шляхом соціологічного опитування студентів творчих спеціальностей, які пройдуть навчання за впровадженою освітньою програмою. Оцінювання рекомендовано проводити щорічно на початку нового академічного року.

Для проведення оцінювання необхідно залучитися допомогою незалежних дослідницьких центрів чи програмами міжнародної підтримки (у разі відсутності ресурсів для проведення оцінювання представниками МОН). Серед потенційних обмежень можна виокремити також неможливість відслідкувати дані через припинення навчального процесу чи втрату даних, необ'єктивність, та низьку вибірку.

### **Перелік використаних джерел:**

1. Креативні індустрії: вплив на розвиток економіки України. Режим доступу: [KSE-Trade-Kreativni-industriyi-Zvit.pdf](#)
2. Аналітичний звіт "Статистичний портрет молод\_ої художн\_иці"  
[Електронний ресурс]. – 2021. – Режим доступу до ресурсу:  
[https://cedos.org.ua/wp-content/uploads/zvit-statystychnyj-portret-molodo\\_yi-hudozhny\\_czi.pdf](https://cedos.org.ua/wp-content/uploads/zvit-statystychnyj-portret-molodo_yi-hudozhny_czi.pdf).
3. с. 243-244, Art of The Possible. U.S. Chamber International IP Index (Eighth Edition | 2020) – Washington: The U.S. Chamber of Commerce's Global Innovation Policy Center, 2020. – 278 с
4. Авторське право VS медіа: як реформа авторського права вплине на медіа [Електронний ресурс]. – 2021. – Режим доступу до ресурсу:  
<https://cedem.org.ua/analytics/avtorske-pravo-reforma/>.
5. с. 55, Intellectual property and education in Europe: study on IP education in school curricula in the EU member states with additional international comparisons [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу:  
<https://euipo.europa.eu/ohimportal/documents/11370/80606/IP+and+Education+final+report+September+2015>.
6. Підписано меморандум про співпрацю між укрпатентом та асоціацією креативних індустрій України [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://ukrpatent.org/uk/news/main/memorandum-27082020>.
7. Електронний ресурс. Режим доступу до джерела:  
<https://osvita.ua/vnz/guide/search-17-0-0-56-125.html>